

Nunatsinni anigugassaannngitsumik nappaateqarneq – napparsimasut misigisaat

Nunatsinni type 2 diabetesimik nappaateqarneq imal. anigugassaannngitsumik pualluteqarneq (KOL) qanoq misinnarpa? Tamanna, siunissami napaatilinnik ilinniartitsinissap qanoq ilusilerneqarnissaanut isumassarsiviginarlugu, misissuiffigineqarpoq.

Nunatsinni inuit nappaatit aniggassaannngitsut marluk diabetes aamma KOL - tamarmik ulluinnarni inuunermik sunniisinnaasut arlaannik nappaateqartut amerliartuinnarput.

Inuunerissaavik Steno Kalaallit Nunaat inunnet type 2 diabetesimik imal. KOL-imik nappaatillit nappaateqarlutik inuunerissuunissaannut pitsaanerpaanik periarfissikkumallugit, ilinniartitaanissamut neqeroorummik inerisaasussaavoq. Neqeroorummik inerisaasinnaatinatik taakku nappaatigalugit inuuneq kiisalu sunik unammilligassaqarneq sunillu pisariaqartitsineq pillugit ilisimasaqarnerulernissaq pisariaqartippaat.

Taamaammat Maja Hykkelberg Nielsen inunnik type 2 diabetesimik imal. KOL-imik nappaatilinnik 24-inik Qaqortumi, Nuuummi, Sisimiuni, Aasianni Ilulissanilu najugalinnik apersuivoq.

Type 2 diabetes KOL-ilu pillugit paasissutissat:

Type 2 diabetes:

- Insulinip inuup sananeqaataani sunniulluarsinnaannginnera aamma/imal. naammattumik insuliniliunnginneq pissutalluni/llutik aap akua sukkoq qaffassimasoq
- Nerisanut timillu aalatinnissaanut siunnersuutit malikkaanni, nappaammut ersiutinik malussartoqarjunngilaq
- Innuttaasut 20-ileereersut 3,7 %-iisa type 2 diabeteseqarnerat suussusersineqarpoq

KOL:

- Puallut; puat ipiutaasartat ajoqusersimasut anersaartuutillu aqqutaat nerukillimasut.
- Nappaatip pileriartorneranik unikaallatsitsinissaq, ajorseriataarsinnaanermik pitsaaliuinnissaq pujortarunnaarnissarlugu pingaaruteqarput,
- Innuttaasut 40-leereersimasut 3,8 %-iisa KOL-imik nappaateqarnerat suussusersineqarpoq

“Ilinniartitsinissamut neqeroorutigut inunnet nappaatilinnut ilisimalikkat atorsinnaanngornissannik ikorfartuinissamik ukkassissapput.”

(...) Teqeqqumut pillutit kanngusullutit diabetesimik nappaateqarniarit. Radiomilu saqqummiussisoqaraangat inuunerissaavimmilu apersuisoqaraangat, nappaat inooriaatsimut attuumassuteqartut saqqummiunneqartarpoq. Taamaappormi. Ilaasalu kingornuttarpoq. Kisianni nappaat inooriaatsumut attuumassuteqarpoq. Kisianni soorlu inuit iluamik inuunngitsutut... iluamik inuunissamik paasisimasaqannngitsutut saqqummiunneqartartut. Taakku diabetesimik nappaateqalersarput. Tassami soorlu 'Oh my god. Uanga iluamik inuunngilanga? (...)

Peqataasoq type 2 diabetesimik nappaateqartoq.

Ilaanni meeqqat aneeqatiginiaaangakkit taamannera uumigisarpara. Aavarnermimi peqataajuartarpunga. Ukiulli pingasut kingulliit peqataasanngilanga. Isorartoqaaq pingaartumillu nillertikkaangat isugutalluni imal. siallerluni. Sila isugutseraangat maluginerusarpara. (...)

Peqataasoq KOL-imik pualluutilik.

(...) nakorsaatitaraangama annialersartut misigaanga. Nakorsaatit unisikkallarakkat anniarisaaruppunga. Taamaammanuna atorunngikkiga. (...) Nakorsap nakorsaat atoqqileqqullugu siunnersorpaanga, oqaatigisaali iluamik paasinngilara.

Peqataasoq type 2 diabetesimik nappaateqartoq.

Peqataasut nappaataat, takku arlaattut suussusersineqaraangat, ulluinnarni inooriaaseq pilertortumik allanngortittariaqartarpoq. Inuit ilaat nappaat pillugu ilimasatik ulluinnarni atorsinnaasarpaat, allalli inooriaatsip allanngortinnissaa pisarialik sorsuutigalualarlugu iluatsitsisaratik.

Paasisat, nappaatip suussusersineqarnerata nunatsinni qanoq misinnarneranik inooriaatimullu attuumassutilimmik nappaateqarluni inuunermik paasinarnersitsippit. "Ulluinnarni inuunermi inooriaatsimik allannguisinnaanissamut immikkut pingaarutilimmik peqartoq paasivarput: Nappaammik kanngusuuteqarneq imal. tamatuma akerlianik naleqartutut misigineq, inuit ataasiakkaat peqqissutsiminnik qanoq paasinninnerat, Peqqinnissaqarfimmit tapersersorneqarneq, inuunermi atugassarititaasut, ataatsimoornerit inuillu nappaatertik pillugu ilisimasaat" Maja Hykkelbjerg Nielsen oqaluttuarpoq imalu nangilluni: "Siunissami suliniuteqarnitsinni nappaateqartunut ilisimasanik iliuuseqartitsinnaanngornissamut inuiaqatigiinnilu inissisimaffiup nassaareqqinnissaanut Peqqinnissaqarfimmillu suleqatqarnermik tapersersuineq ukkattissarvarput."

Maja Hykkelbjerg Nielsen:

Innuttaasut peqqissusaat pillugu ilisimatusarnermi kandidati, ph.d.-nngorniaq, Inuunerissaavik Steno Kalaallit Nunaat, Peqqissaanermik Pinngortitamillu ilisimatusarfik, kiisalu nalinginnaasumik nakorsaanermut instituti (Institut for Klinisk Medicin), Aarhus Universitet, mjni@peqqik.gl

Livet med en kronisk sygdom i Grønland - patientoplevelser

Hvordan er det at leve med type 2 diabetes eller kronisk obstruktiv lungesygdom (KOL) i Grønland? Dette er blevet undersøgt, for at få input til hvordan fremtidens patientuddannelse skal se ud.

I Grønland får flere og flere personer en af de to kroniske sygdomme type 2 diabetes eller KOL, som begge kan påvirke hverdagslivet.

Steno Diabetes Center Grønland skal udvikle et uddannelsesstilbud til personer med type 2 diabetes eller KOL, for at give dem de bedste forudsætninger for at leve et godt liv med sygdommen. Inden de kan udvikle tilbuddet, har de brug for at vide mere om hvordan det er at leve med sygdommene samt hvilke udfordringer og behov man har.

Derfor har Maja Hykkelberg Nielsen interviewet 24 personer med type 2 diabetes eller KOL som bor i Qaqortoq, Nuuk, Sisimiut, Asiaat og Ilulissat.

Fakta om type 2 diabetes og KOL:

Type 2 diabetes:

- Blodsukker er forhøjet på grund af insulinresistens og/eller utilstrækkelig produktion af insulin
- Hvis man følger råd om kost og motion, oplever man ofte ingen symptomer
- 3,7 % af befolkningen over 20 år har fået diagnosen type 2 diabetes

KOL:

- En lungesygdom, hvor lungernes væv er ødelagt, og hvor luftvejene er forsnævrede.
- Det er vigtigt at bremse udviklingen af sygdommen, forebygge akut forværring og holde op med at ryge
- 3,8 % af befolkningen over 40 år har fået diagnosen KOL

“Vores uddannelsesstilbud skal fokusere på at understøtte personer med sygdommene i at omsætte viden til handling.”

(...) Sæt dig nedovre i skammekrogen og hav sukkersyge. Og når de fremlægger i radioen og når de bliver interviewet nede fra Steno, så fremlægger de det som om - ja, det er en livsstilssygdom. Det er det. OG nogen arver det. Men det er en livsstilssygdom. Men det virker som om, at de fremlægger det som om, at det er de dårlige mennesker... Dem der ikke kan finde ud af at leve ordentligt. De får sukkersyge. Det er sådan lidt 'Oh my god. Er jeg et dårligt menneske? (...)

Deltager med type 2 diabetes

Nogen gange kan jeg bare være irriteret over at jeg har det der, når jeg vil gå sammen med børnene. Jeg er jo altid med til rensdyrjagt. Men de sidste tre år har jeg ikke været med dem. Det er langt terræn og især når det er blevet køligt og fugtigt eller regner. Når det bliver fugtigt vejr, så kan jeg mærke det mere. (...)

Deltager med KOL

(...) Det føles som om jeg fik smerter når jeg fik medicin. Da jeg holdt pause med medicin, så gik smerterne væk. Det er også derfor jeg ikke vil have den. (...) Han (lægen) rådede mig til at starte igen (med medicinen), men han sagde noget, som jeg ikke rigtigt forstod.

Deltager med Type 2 diabetes

Når deltagerne blev diagnosticeret med en af sygdommene, krævede det hurtige livsstilsændringer i hverdagen. Nogle af personerne var umiddelbart i stand til at anvende deres viden om sygdom i hverdagen, mens andre forgæves kæmpede for at lave de nødvendige livsstilsændringer.

Fundene giver en bedre forståelse af, hvordan det er at få diagnosen og leve med en livsstilssygdom i Grønland. " For at foretage livsstilsændringer i hverdagslivet fandt vi at nogle faktorer var særligt vigtige: oplevelsen af skam over diagnosen eller i modsætning hertil oplevelse af selvværd, den enkeltes sundhedsopfattelse, støtte fra sundhedsvæsenet, levevilkår, fællesskaber og den viden, folk har om deres sygdom." fortæller Maja Hykkelbjerg Nielsen og fortsætter: "I en fremtidig indsats skal vi fokusere på at støtte patienterne til bedre at kunne omsætte viden til handling og igen finde deres plads i samfundet, samt deres samarbejde med sundhedsvæsenet."

Maja Hykkelbjerg Nielsen:

Kandidat i Folkesundhedsvidenskab, ph.d.-studerende, Steno Diabetes Center Grønland, Institut for Sundhed og Natur, Ilimatusarfik og Institut for Klinisk Medicin, Aarhus Universitet, mjni@peqqik.gl

